

Koldingbogen

ÅRSTAL: 2014

FORFATTER: Lene Wul

TITEL: Klostergårdens "Berlinmur"

KORT RESUME: Tunnellen ved Klostergården i Kolding blev i 1989 det første sted i Danmark, hvor graffiti blev lovliggjort. Samarbejdet mellem Ungdomsskolen Skolegade, Kolding Kommune og graffitikunstnere i byen satte snart Kolding på graffitiverdenskortet, og i dag er tunnelen et unikt eksempel på 1980'ernes social- og kulturhistorie.

Klostergårdens 'Berlinmur'

Lene Wul'

Tunnelen ved Klostergården i Kolding blev i 1989 det første sted i Danmark, hvor graffiti blev lovliggjort. Graffitiundervisning og et frirum for kunstnerne betød samtidig, at den ulovlige graffiti blev mindre fremtrædende i bybilledet. Samarbejdet mellem Ungdomsskolen Skolegade, Kolding Kommune og graffitikunstnere i byen satte snart Kolding på graffitiverdenskortet, og i dag er tunnelen et unikt eksempel på 1980'ernes social- og kulturhistorie.

Rune, Bo og Lars til præsentation af bogen *Spraytrip Kolding*, hvor omkring 200 mennesker fra graffiti-miljøet i hele landet mødte op.

Foto: Cecilia Palombo / Kolding Stadsarkiv

En cirkel sluttes

I efteråret 2012 mødte jeg Rune Lorentsen for første gang. Vi aftalte, at Kolding Stadsarkiv skulle medvirke i at udgive bogen, der dokumenterede Koldings graffitihistorie. Hvad kunne være mere naturligt? Graffitiens spæde start i Kolding var omkring 1985, men i 1989 skete der noget i Kolding, som adskilte byen fra alle andre byer i landet. Der blev oprettet et graffitihold i Ungdomsskolen og indviet en tunnel med lovlig graffiti – og gruppen, der stod bag, havde tilholdssted i de samme lokaler, hvor Stadsarkivet ligger i dag. Nemlig i den gamle Borgerskoles bygning i Skolegade. For 25 år siden husede bygningen *Ungdomsskolen Skolegade*. Det sted i byen, hvor den første graffitiundervisning i kommunalt regi fandt sted.

Nu sad Rune igen i de samme lokaler, hvorfra han oprindeligt blev oplært i graffitiens verden. Idéen om at dokumentere Koldings graffitihistorie havde været længe undervejs. De første planer startede omkring 2008, og den oprindelige tanke var, at bogen skulle markere 25-året for det første 'tag' i Kolding. Dengang lykkedes det dog ikke at rejse de nødvendige midler og støtte, så der skulle gå fem år mere, før dette projekt blev realiseret. I mellemtiden var graffiti blevet et specielt indsatsområde i Kolding.

Kolding Kommune besluttede således i 2011 at afsætte ekstra ressourcer til en særlig indsats overfor den voksende graffiti. Det betød, at By- og Udviklingsforvaltningen siden begyndelsen af 2012 har arbejdet aktivt på en graffitiindsats og -handlingsplan i to

spor. Det ene spor har sat ekstra kræfter ind på at få fjernet og skærpet indsatsen over for den ulovlige hærværksgraffiti, og det andet spor har arbejdet på at tilbyde graffitimalerne lovligt at male graffiti på udvalgte steder. Hermed blev der fra kommunal side etableret et officielt skel mellem ulovlig og lovlig graffiti. Det betød, at der på den ene side blev iværksat en forebyggende indsats mod graffitiens ulovlige elementer samtidig med, at tilstedeværelsen af graffitikulturens æstetiske og kunstneriske udtryk blev anerkendt.

Allerede i 2006 havde der ganske vist på initiativ af det lokale graffitimiljø været overvejelser oppe omkring muligheden for at stille flere mure til rådighed for lovlig graffiti. Sagen blev imidlertid lukket, da forhindringerne viste sig for store. Konklusionen var dengang, at Kolding sammenlignet med andre større byer i Danmark havde ganske gode graffitiforhold i form af tunnelen ved Klostergården, hvor det havde været muligt at male lovligt siden 1989.

Den efterfølgende udvikling betød imidlertid, at holdningen i 2011 havde ændret sig hos de kommunale myndigheder og politikere. Der blev nu åbnet op for en dialog på tværs af de mange forskellige aktører og interesser, og torsdagen efter påske – den 12. april 2012 – inviterede Kolding Byråd derfor til et åbent inspirationsmøde i Kvarterhuset på Junghansvej under overskriften: *"Graffiti – fra hærværk til kunst"*. Mødet samlede omkring 100 mennesker, deriblandt politikere, politiet, butiksejere, repræsentanter fra kommunen og Designskolen Kolding samt ikke mindst

Graffiti på DSB-tog og ved banegården i 2004.
Foto: Jakob Roest Vinkel / Kolding Stadsarkiv.

flere fra graffitimiljøet. På mødet blev Fredericia og Svendborgs positive erfaringer og tilgang til graffiti-kulturen fremhævet. I Svendborg var der i 2009, på initiativ af Enhedslisten og Svendborg Ungdomsråd, blevet etableret en lovlig mur i byen til at male på, og projektet var en stor succes. Et initiativ, som fik stor opmærksomhed, og som Svendborg Kommune var gået aktivt ind i og havde støttet. Noget tilsvarende forsøgte lokale kræfter i Kolding dengang at indføre, men tiden var endnu ikke helt moden. Det er dog en tanke værd, at idéen egentlig var over 25 år gammel i Kolding, men dén historie var næsten blevet glemt i mellemtiden, på trods af tunnelen ved Klostergården i dag står som et lyslevende udtryk for 1980'ernes social- og kulturhistorie.

Graffiti som aktiv social- og kulturpolitik

I graffitimiljøet er Kolding blevet betragtet som noget særligt, og det er der god grund til. Det var her,

at landets første kommunale social- og kulturpolitiske graffiti-projekt fandt sted. Det var der næppe mange af de daværende aktører, der tænkte over dengang. De var blot nogle unge fyre, som ville male. Det fik de så mulighed for på grund af en fremsynet ungdomsskoleleder, der dengang tillod graffitiundervisningen at komme på skemaet. I samarbejde med den daværende Teknisk Forvaltning gav det graffiti-scenen i Kolding nogle helt unikke forhold.

Det hele begyndte med, at der i august 1987 kom en ung gymnasieelev og graffitimaler fra hovedstadsområdet til Kolding. Hans navn var Morten Kirckhoff, og han begyndte i 2.g på Munkensdam Gymnasium, men fritiden blev brugt til andet end sædvanlige gymnasieaktiviteter. Morten var allerede en erfaren graffitimaler, og han medbragte erfaringer og viden om, hvordan graffiti kunne indgå i en lovlig sammenhæng. Morten havde nemlig undervist et år på ungdomsskolen i Allerød og ligeså været engageret i flere lovlige graffitiaktiviteter på Sjælland.

I Kolding sad Peter Larsen dengang som leder af Ungdomsskolen Skolegade. Han var startet i sin stilling året før og stod nu i 1987 over for store udfordringer, idet der var bebudet besparelser på hele ungdomsskoleområdet i de efterfølgende år. Kolding Ungdomsskole havde dengang tre afdelinger, som lå på Fynsvej, Fabriksvej og i Skolegade, og de tre ungdomsskoleinspektører var langt fra begejstrede for udsigten til de kommende besparelser. De formulerede derfor en skrivelse med en række kommenta-

Ungdomsskolen i Skolegade satte graffiti på skemaet.
Her står Rolf og Uffe og maler. Foto: Peter Thastum /
Kolding Stadsarkiv.

rer, der blev vedlagt budgetforslaget. Det er værd at fremhæve især én af bemærkningerne:

*"De konkrete tiltag over for de unge kriminelle skal etableres af medarbejdere fra kultursektoren. Kolding Byråd forestiller sig formodentlig, at SSP-aktiviteterne skal udmønte sig i konkrete indsatser over for truede unge. [...] Den bedste socialpolitik er en aktiv kulturpolitik, hvoraf man naturligvis kan udlede, at den mest effektive indsats er at trække de truede unge ind i sunde aktiviteter i stedet for at aktivere dem i deres egne ghetto lignende miljøer." Det er derfor afgørende, at kulturmedarbejderne inddrages i dette arbejde i stedet for at beskære ungdomsskolens aktiviteter med 40% i perioden 1980-89 og konkret nu med 15%."*²

At forebygge ungdomskriminalitet var med andre ord et spørgsmål om en aktiv kulturpolitik. Kolding Ungdomsskole var således parat til at rumme en subkultur og til at skabe en platform, hvorfra graffiti-kulturen kunne udøves inden for lovlige rammer. I hvert fald tøvede Peter Larsen ikke, da Morten ringede ham op og foreslog, at der blev oprettet et graffitihold på Ungdomsskolen Skolegade. Det betød, at det første hold allerede blev etableret i løbet af vinteren 1987/88.

Morten blev selv den første lærer, siden kom flere til. Blandt andet en af hans elever, den to år yngre Ole Jørgensen, der læste til grafiker på teknisk skole. Senere igen overtog Rolf Mogensen, også kendt som MESTER88, undervisningen i flere år, indtil undervisningen blev nedlagt omkring årtusindeskiftet.

Tunnelen ved Klostergården

Det egentlige vendepunkt kom, da Morten Kirckhoff den 7. november 1988 kækt skrev til Kolding Kommune med et forslag om udsmykning af tunnelen ved Klostergården: "Vi er 14 friske drenge fra ungdomsskolen i Skolegade som gerne vil påtage os den opgave at udsmykke tunnelen." Sagsbehandlingen var forbløffende kort og effektiv. Allerede den 20. december 1988 forelå afgørelsen fra Teknisk Udvalg. Ikke alene blev der givet tilladelse til lovligt at udsmykke tunnelen med graffiti, men udvalget bevilgede endvidere 20.000 kr. til betaling af materialerne til 440 m² mur! Hermed kunne US Graf (Ungdomsskolens graffitihold) sætte deres signatur på tunnelens mur og skrive graffitihistorie i Kolding. Det konkrete arbejde startede i februar, og to måneder efter stod tunnelen klar til indvielse og fernisering.

Det foregik en regnfuld aprildag i 1989. Kommunen var repræsenteret ved Kulturudvalgets formand Marie 'Misse' Tastesen, som på en lånt talerstol fra Klostergården holdt dagens officielle tale. Pressen bemærkede, at hun efterfølgende måtte flå det røde bånd over, da ungdomsskoleeleverne i "sand kunstner-distraktion", som avisen skrev, havde glemt at fremskaffe en saks. Mellem 70-100 personer var mødt op. Hermed var Kolding for alvor blevet sat på graffiti-landkortet, og tunnelen og ungdomsskolens graffitihold fik stor medieopmærksomhed i de følgende år. Det betød en anseelig vækst af den lovlige graffiti i byen samtidig med, at den ulovlige graffiti dalede drastisk i disse år. US graf-drengene blev efterspurgt graffiti-malere til flere større graffiti-

20. april 1989 var US Graf, ungdomsskolens graffitihold, klar til at indvie tunnelen ved Klostergården.
Foto: Kolding Stadsarkiv.

Et af værkerne fra da graffititunnelen blev åbnet.
Motivet blev anvendt på forsiden af bogen *Spraytrip*
Kolding. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Morten Kirckhorff blev primus motor for den lovlige graffiti i Kolding. Her ved åbningen af tunnelen 20. april 1989. Foto: Peter Thastum / Kolding Stadsarkiv.

projekter rundt i byen og resten af landet. Lige fra fagforeninger som SiD, hvor Hardy Hansen overrakte 18.000 kr. for graffitiarbejdet, til virksomheder og Cityforeningen i Kolding, der i 1990 hyrede de unge til at pynte byen op med graffiti. En historie, som røg i Ekstra Bladet og blev landskendt. I kølvandet på denne succes stillede kommunen i 1990 endnu en tunnel til rådighed, og graffitimalerne fik udvidet deres område til Jernbanetunnelen ved Søndergade.

Drejebogen var efterhånden på plads: Graffitiundervisning på Ungdomsskolen, et sted at male lovligt og derefter et fald i den ulovlige graffiti. Medieopmærksomheden var uundgåelig, og med det blev graffiti-miljøet i Kolding eksponeret og kendt i hele landet som 'den gode graffitihistorie'.

Kulturudvalgets formand Marie 'Misse' Tastesen måtte flå båndet over, da de unge havde glemt at tilvejebringe en saks. Foto: Peter Thastum / Kolding Stadsarkiv.

En del af byens kulturarv

Med den historie i bagagen var det knap så overraskende, at det var graffitimiljøet i Kolding, der 25 år senere selv pegede på behovet for et mødested, der kunne samle og understøtte den lovlige graffiti. Der blev således til mødet i april 2012 rejst et ønske om lokaler til et værksted, hvor forskellige kreative miljøer kunne samles. De havde prøvet det før. Resultatet var, at Kulturlogen blev stiftet i forsommeren 2012, og i juli kunne de flytte ind i ejendommen, Råværket på Esbjergvej 108, som kommunen havde stillet til rådighed. Der var tale om et pilotprojekt, der gav den nystiftede forening, Kulturlogen, mulighed for at etablere et kreativt værksted for unge i byen. En ordning, som i dag foreløbig er forlænget.

Ungdomsskolens graffitihold, som havde påtaget sig at udsmykke tunnelen. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Ungdomsskolens graffitihold blev i årene efter indvielsen af tunnelen landskendt. Foto: Kolding Stadsarkiv.

Koldings graffitihistorie er på mange måder en interessant fortælling om et graffiti miljø, som i høj grad selv har været medvirkende til at sætte en dagsorden. Både kunstnerisk, men også – ganske bemærkelsesværdigt – ved at insistere på at indgå i samfundslivet på legal vis – næsten fra begyndelsen af. Drivkraften har været graffiti, men gennem historien har de rette folk på begge sider af den gængse kulturkløft været til stede – og sammen har de skabt en særlig historie.

Værdien af at kende sin egen bys historie er, at man nogle gange ikke behøver at lede så langt væk for at finde de gode idéer og løsninger. Nogle gange er man en del af dem uden at vide det. Kolding Kommune var de allerførste i landet, som i 1988 lovliggjorde graffiti i den skala og det omfang, som det var tilfældet med tunnelen. Siden gik Graffiti-tunnelen sin sejrsgang rundt i graffiti miljøet og de officielle nationale medier for efterfølgende næsten at blive glemt. I de lidt mere end ti år, hvor Ungdomsskolen ikke længere underviste i graffiti, var der ikke længere noget organisatorisk samlingspunkt for graffiti miljøet i byen. Samtidig voksede graffiti hærverket i bybilledet.

Kommunens graffiti projekt har i dag fået vind i sejlene. Den ulovlige graffiti er blevet halveret, og inden for de seneste år er Kulturlogen blevet indstillet til og har modtaget flere priser. Graffiti miljøet er igen blevet en succeshistorie i Kolding, og Kolding Ungdomsskole har genoptaget graffiti undervisning fra skoleåret 2012-13. Morten Kirckhoff udtalte i 1991

følgende ord til magasinet Ung: *"Måske bliver Klostergårdens tunnel solgt i stumper som Berlin-muren"*. Klostergårdens tunnel bliver forhåbentlig ikke solgt i stumper, men måske bliver den en dag officielt udpeget som et stykke bevaringsværdig kulturhistorie! I graffiti miljøet har man længe vidst det – Klostergårdens graffiti tunnel – eller 'Hall of fame' - er en unik del af byens kulturarv.

Fodnoter

1. Artiklen er i store træk et genoptryk af forfatterens bidrag til *Spraytrip Kolding* 2014.
2. Ungdomsskoleinspektørernes kommentarer til de foreslåede nedskæringer i ungdomsskolens budget vedr. 1988 og 1989. Fremlagt på ungdomsskolenævnsmødet i forbindelse med behandlingen af budget 1988. Ungdomsskolenævnets protokol 1984-1991. A539.

Kilder

Folkebladet Sydjylland. 22.4.1989
 Kolding Ugeavis. 18.7.2009
 Lokalbladet Budstikken Kolding. 19.8.2008
 Ungdomsskolenævnet. A539. Kolding Stadsarkiv.
 Teknisk Forvaltnings arkiv, journalsag 20.04.00G01